

"לך נכספה נפשי" – מועדון כיסופים

הספר לך נכספה נפשי הוא אחד משני ספרים שנולדו מתוך שיתוף פעולה שיצרתי עם מועדוני גיל הזהב בעיר. היוזמה עלתה בשנת הנשיאות של צילה רשטיק, 2019-20. אני כיהנתי כיו"ר אפיק הקהילה.

בשונה מספרי סיפורי חיים שכבר נערכו קודם לכן, נועד הספר הזה להעלות בכתב ובתמונות, הבטים שונים מתרבות התפוצות השונות מהם הגיעו חברי מועדון כיסופים.

לשם כך, יצרתי צוות קטן מחברות רוטרי.

אסתר האס שראיינה את החברים במועדון על עלייתם ארצה.

חנה פיק שעזרה לערוך את דברי החברות.

במקביל, ערכתי מחקר מעמיק ומקיף על התרבויות השונות, ובחרתי סוגיות מייצגות לספר, בכתב, בתמונות ובאיורים שונים.

עריכת הספר עיצבו כמו גם הפקתו והוצאתו לאור, נעשתה גם היא על ידי. מועדון רוטרי תרם את עלות ההוצאה לאור.

הספר יצא לאור בשנת הנשיאות שלי 2020-21

ד"ר חני ברקת גלנצר

Rotary Opens
Opportunities
רוטרי יוצרים הזדמנויות
الروتاري يخلق فرصا

כפר סבא 2020-21

לך נכספה נפשי

סיפורי חיים
חברי מועדון כיסופים

הספר הוענק
למשמרת כבוד
לראש העיר
מר רפי סער

הילה גרון – מנהלת המועדון

כתב המשורר מוטי המר:
"כי כולנו, כן כולנו,
ריקמה אנושית אחת חיה"

נראה שהשורה הזאת מהשיר, מייצגת בדיוק את מה שקורה במועדון שלנו. שהוא כמו דגם מוקטן של החברה הישראלית כולה.

חברי וחברות המועדון הגיעו לישראל מכל קצוות תבל. חלקם ילידי הארץ. כאן נוצר האריג היפיפה הזה: החברה הישראלית.

עם זאת, ביום יום הנעים שלנו במועדון, אין הבדל ביננו. יש המון חוס, אהבה, אחווה, דאגה ועזרה. כל אחד יודע שלאחרים איכפת ותמיד יעזרו במה שרק אפשר. יחד, אתם יוצרים אווירה קסומה ונעימה ופעילות משותפת מקסימה.

בתחילת השנה, פנתה אלי הגב' אסתר האס ממועדון רוטרי. היא סיפרה על הרעיון שנהגה בזמנו ע"ד ר חני ברקת גלנצר, שהיא כיום נשיאת המועדון (בתקופה שצילה רשטיק הייתה הנשיאה) לראיין אתכם ולתעד את סיפוריכם האישיים במטרה להעלות הכל על הכתב ולהפיק ספר למועדון. הרעיון שבה את לבי. אתם התראינתם ושתפתם פעולה עם אסתר. חנה פיק הקלידה את הטיוטות למחשב. חני הוסיפה תמונות, הקלידה אל הספר את הסיפורים שלכם והפיקה את הספר. בעבודת צוות משותפת נוצר ספר מרגש מאין כמותו. תודה לכם מועדון רוטרי כפר סבא, על היוזמה ושיתוף הפעולה בינכם, על העבודה הקשה, ההתמדה הסבלנות וההשקעה הרבה

בתקווה לשיתופי פעולה נוספים,

בהערכה מעומק הלב, חברי מועדון כיסופים והלה גרון מנהלת המועדון.

ארץ ישראל, קם העם היהודי, בה עוצבה רמותו הרוחנית, הדתית מדינית, בה חי חיי קוממיות ממלכתית, ה יצר גכסי תרבות לאומיים וכלל אנושיים והוריש לעולם כולו את ספר הפרים הנצחי".

(מתוך מגילת העצמאות)

לאורך אלפיים שנות הגלות, הייתה משאת נפשם של יהודים בכל העולם, לזכות לחזור לארצנו ולהקימה מהריסותיה. עם קום מדינת ישראל ב1948, לאחר השואה הגדולה ופרעות ביהודים בכל רחבי העולם המוסלמי, זכו יהודי העולם לעלות ארצה.

יהודים הגיעו מכל קצוות תבל. דוברי שפות שונות, בעלי תרבויות שונות ודרכים שונות לחגוג את החגים. דבר אחד היה משותף לכל העולים ארצה וגם ליהודים שחיו בארץ עוד קודם להקמת המדינה היה זה המחסור. השנים הראשונות של מדינת ישראל היו שנים קשות לכולם. תושבי הארץ נלחמו להישרדותם בחורפים קשים ומרובי גשמים, ובקיץ חם ולח. בהעדר מזון מספיק, במגורים בצריפים או באוהלים, בתרבות לא מוכרת, במחלות ובצורך להתפרנס בתנאים של חוסר עבודה. לא היה פנאי לכתוב זכרונות.

מועדון רוטרי כפר סבא יזם יצירת ספר שבו יסופרו בקצרה סיפורי החיים של חברי מועדון כיסופים בעיר, למען ישמרו הסיפורים לדורות הבאים.

אנו מגישים לחברי מועדון כיסופים ובני משפחותיהם, את הספר בהתרגשות גדולה ובאהבה גדולה.

צילה רשטיק נשיאת מועדון רוטרי כפר סבא 2019-2020
חני ברקת גלנצר נשיאת מועדון רוטרי כפר סבא
2020-2021

הצליה ממרוקו

יהדות מרוקו היתה קהילה יהודית מהגדולות ביותר ומהחשובות ביותר בבארצות ערב, ושימשה מרכז ליהדות המגרב.

ראשיתה של יהדות מרוקו עוד בזמן הרומאים. עם גירוש ספרד הגיע למרוקו גל עליה מהאי האיברי. ככלל, נהנו יהודי מרוקו מחופש דת מוחלט.

בשנת 1948, ערב מלחמת העצמאות, החלו פוגרומים ופגיעות שונות ביהודי מרוקו. בעיקבות הפרעות, עזבו את מרוקו 67,000 יהודים. פרעות נוספות התרחשו ב-1954. בפרעות אלה הועלו באש בתי הספר של כ"ח בין השנים 1957-1955 נמלטו לישראל כ-85,000 יהודים. בעיקבות הבריחה, הוציאה ממשלת מרוקו את הציונות מחוץ לחוק.

ב-10 בינואר 1961 הבריחה האוניה "אגוז", 44 מעפילים ממרוקו, ילדים גברים ונשים. האוניה טבעה בדרך לארץ ישראל. לא היו ניצולים. טביעת ה"אגוז" גרמה זעזוע עמוק בארץ ובעולם. על מרוקו הופעל לחץ בינלאומי ובעקבותיו הותרה ההגירה עד שנת 1974, עלו אצה ממרוקו 280,000 יהודים.

אתי גולד

אימי עלתה לארץ ממרוקו בשנת 1955. אמי נישאה בת ארבע עשרה. היא התגרשה כעבור חודש, כי המשפחה עמדה לעלות ארצה והורי בעלה לא נתנו לו לעלות.

אני נולדתי בארץ, אני לא מכירה את אבי. הוא עלה ארצה מאוחר יותר, נשא אישה ונולדו לו שישה ילדים. גרנו בצריף בגן יבנה. עבורי, סבא וסבתא שלי הם ההורים שלי.

קראתי להם אמא ואבא. לאחיותיה של אמי קראתי אחיות וכך גם לאימי. אבל היו בינינו יחסים מיוחדים. כשהייתי בת שתיים עשרה, קרא לי מנהל בית הספר בו למדתי, והסביר לי מדוע שמי אתי בוסקילה, בעוד ששם סבי פרץ. הבנתי שאלה הם סבי וסבתי ולא הורי. אמי נישאה מחדש ועברה לגור בהרצליה. גרתי איתה שנה וחזרתי לבית סבי.

לאמי נולדו עוד ילדים אולם בעלה נפטר וגם אחד מילדיה. למדתי תיכון, השלמתי בגרויות והתגייסתי לצבא בתפקיד אלחוטנית. שירתתי בבור בתל אביב. היכרתי את המפקדים הבכירים בצבא: יצחק רבין, יקותיאל אדם ומשה דיין. בשנת 1978 נשאתי ליצחק גולן ונולדו לנו שלושה בנים. היום יש לי 11 נכדים והשנים עשר בדרך. בעלי היה שוטר, במשך שלושים שנה בכפר סבא. אני עבדתי כקופאית במגה, אולם לאחר התקף אסטמה חזק במיוחד, הפסקתי לעבוד. אני תורמת לתלמידי הכולל של הרב אברך, עושה להם סעודות באזכרות ובראשי חודשים. לפני שנתיים התחלתי להשתתף בחוגים במועדון כיסופים.

קבר סוליקה
הקדושה במרוקו

יהודים באירז

עד שנת 1935 נקראה אירן בשם "פרס".
ההיסטוריה של היהודים בפרס, נמשכת על פני
רצף של כ-

2500 שנים. והיא עשירה וססגונית.
עם עליית האיסלם, במאה השביעית, קיבלו
היהודים מעמד של "בני חסות", אולם הוכרחו
לשלם מס גולגולת.

מאז המאה ה-16, נחשבו כל הלא מאמינים
באיסלם, כטמאים. אסור היה ליהודים לגעת
במאכלים, בפירות וירקות בשוק, היה עליהם
לפנות את המדרכה למוסלמי. נאסר עליהם לרכב
על סוסים והיה עליהם לשלם מס גולגולת.
במאה העשרים, חלו שיפורים מסוימים בעקבות
המהפכה של רזא שאה שהכניס רפורמות חילוניות
לאירן.

ב1979, עם מהפכת ההאיתולות, ועליית היתולה
חומני לשלטון הותר ליהודים לשמור על דתם
ותרבותם וניתן מקום לנציג יהודי בפרלמנט.
לאורך השנים עזבו כ-55,000 יהודים את אירן.
כ-30,000 הגיעו לישראל

קישוט לכלה יהודיה
אירז

לאה הגני

נולדתי בשנץ 1940, באירן.
היינו עשרה ילדים בבית,
חמש בנות וחמישה בנים.
סיימתי בית ספר יסודי,

אז חשבו שבנות לא צריכות להמשיך בלימודים.
אני המשכתי לקרוא ספרים בסתר. שכנתי שאלה
ספרים בספריה, ספרי היסטוריה, ביולוגיה ויהדות,
בפרסית. כך הצלחתי להבין גם את טעם המצוות
הדתיות שלנו.

בגיל 13 ביקשתי מאבי רשות לעלות לארץ ישראל.
רציתי להתגייס לצבא. אבי התנגד מאוד. כדי שלא
אעלה, חיתנו אותי בגיל צעיר מאוד. הבעל לא התאים
לי ואני לא התאמת לי. נודו לי שתי בנות. בהיריון
השני ביקשתי מדודי, שהיה באר, לשלוח לי שמות
עבריים יפים. בחרתי בשם אילנה. לבתי הבכורה
קראתי דינה.

הייתי נחושה בדעתי לעלות לארץ. רציתי להתפתח
ולא הייתי מרוצה מחיי הזוגיות. הצלחתי לבסוף
לשכנע את בעלי. היציאה הייתה מותרת. זה היה
בתקופת השאה.

הגענו למחנה בו אספו את המועמדים לעליה.
התקופה הייתה לפני מלחמת ששת הימים. הגענו
לשכונת יוספטל בכפר סבא.

קיבלנו דירה בבניה, בקומה רביעית, עמדתי על
המרפסת, התפעלתי מהנוף סביבי, עצים, פרחים, שמש
זורחת ותפוזים.

(לאה הגני - המשך)

ללא ידיעת השפה העברית, הגעתי ללשכת העבודה, אמרתי שאני תפרנית ורוקדת אבל התכוונתי לתופרת ורוקמת. שלחו אותי לעבוד בפרדס. קטפתי קלמנטינות, תפוזים, אחר כך התחלתי לעבוד במפעלים, הגעתי למפעל גיבור.

בתוך חודש הייתי אחראית על קבוצת בנות שעסקו בתפירה על מכונה. אחר כך, התקדמתי למשרת אחראית משמרת, הייתי גם מדריכה לסריגת גרביים במכונה.

לדאבוני, עובד הטריד אותי מינית, חטף ממני סטירה חזקה מאוד. שברתי את היד. פיטרו את שנינו.

היחסים ביני לבין בעלי, לא השתפרו. בשלב מסויים החלטתי לעזוב את הבית. הבנות תמכו בי. לקחתי אותן איתי. שכרתי דירה ברעננה. התחלתי מאפס את חיי החדשים.

את הבנות שלחתי לפנימיה בבן שמן. אני החלטתי להיות עצמאית ולהתקדם. חברת ניבה תמכה בי, נתנה לי מכונות תפירה, כדי שאפתח מתפרה ואתפור למענס. שכרתי אולם בקלקיליה. פתחתי מתפרה וביקשתי שישלחו אלי בנות שמוכנות ללמוד ולעבוד. כך המשכתי כמעט שתיים עשרה שנים.

יום אחד השבאב התנכל לי. זאת הייתה האינתיפאדה הראשונה. שרפו לי את הרכב. בליווי משמר הגבול הצלחתי לצאת משם.

המשכתי לעבוד כשכירה, אך לא בעבודות קבועות. כיום אני סבתא לשבעה נכדים ולשני נינים. אחיי, אחיותי, בני משפחתי וילדי, אנחנו מלוכדים מאוד ואוהבים מאוד.

אנחנו מחפשים תמיד סיבה למפגש. אני קוראת לזה: "סיבה למסיבה".

אני מרוצה מאוד מחברותי במועדון ותורמת לו כמיטב יכולתי.

**קוטפים תפוזים
בפרדס בכפר סבא
שנות החמישים**

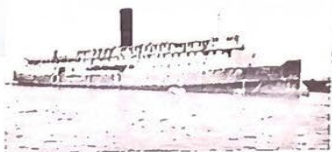

קלמן בירן

קלמן נולד בשנת 1935 בעיר קרקוב. המשפחה הייתה בת חמש נפשות. אחות אחת, תינוקת, נפטרה בלידה. כשהגרמנים פלשו לפולין, הונהג בקרקוב "הממשל הכללי". רדיפת יהודים החלה מיד לאחר הכיבוש. הגרמנים גזלו את רכושם, דחסו אותם לגטאות ושלחו אותם לעבודות כפייה. אספו את בני המשפחה, העלו אותם על משאית שעמדה באמצע הרחוב. למזלו של קלמן, עמד לידו כומר שכיסה אותו בשמיכה. הוא הצליח להבריח אותו למנזר בזקופנה. היו שם יתומים רבים. רובם היו קתולים, אני לא זוכר אותם. הייתי שם עד גמר המלחמה. הורי אף הם הסתתרו אצל נוצרים. אנשי אירגון הג'וינט, האירגון היהודי ההומינטרי, גילה אותי במנזר והחזיר אותי להורי. הכומר, קיבל אות חסיד אומות העולם, מיד ושם. העלו אותנו על האוניה אקסודוס. הביאו אותנו לחיפה. שם הבריטים העלו אותנו לאונית גירוש חזרה לאירופה. שהינו במתקני מעצר בגרמניה כששומר חמוש עם מקלע שמר עלינו שלא נברח. רק לאחר מספר חודשים, עלינו על אונית מעפילים לישראל. הפלגנו לנמל חיפה. הביאו אותנו לפרדס חנה, למבנים שנעזבו על ידי הבריטים. אחר כך עברתי ליפו שם גדלתי והגייסתי לצבא בשנת 1953. דודי שהיה במטהאוזן, גידל אותי. שירתתי בשיריון. את רעייתי היכרתי בצבא. חיזרתי אחריה כאשר שירתה בשלישות. כך עברו הזמנים. עברנו לכפר סבא וגידלנו משפחה. עבדתי כחרט וחרש יהלומים. יש לי שני ילדים נשואים. שישה נכדים בכפר סבא ובפתח תקווה.

האקסודוס

אקסודוס

אקסודוס- הוא שם אונית מעפילים מפורסמת מתקופת ההעפלה לארץ ישראל בתקופת המנדט הבריטי. הספינה נרכשה בדרך לא דרך על ידי אנשי המוסד לעליה ב' (כינוי לעליה הלא חוקית), של אנשי ההגנה בארץ ישראל. הם גם אלה שציידו את הספינה והכינו אותה לקלוט מעפילים. האקסודוס יצאה מחופי דרום צרפת ב-11 ליוני 1947. על סיפונה היו 4,550 מעפילים כולם ניצולי שואה ממחנות העקורים בגרמניה. השלטונות הצרפתיים אסרו על האניה להפליג אבל שאול אביגור, מפקד המוסד לעליה ב', הורה לספינה בראשותו של רב החובל אייק אהרונוביץ, להפליג בכל זאת. שש אוניות מלחמה בריטיות ליוו את האקסודוס וניסו לעצור את האניה. כשהתקרבה האניה לנמל חיפה, נגחו בה שתי משחתות בריטיות. התפתח קרב בין המעפילים שזרקו קופסאות שימורים ושמן רותח על האנגלים לבין האנגלים שירו על המעפילים ניצולי השואה. בליל 18 ביוני 1947 הועלו המעפילים על אוניות גירוש שכוונו לנמל ממנו הפליגו. ממשלת צרפת סירבה לקבלם והאניה שטה בים עוד כחודש ולבסוף עגנה בגרמניה. חלק מהמעפילים עלו ארצה בעזרת ניירות מזוייפים, חלק אחר עלו אחר קוס המדינה. ההד התקשורתי סביב האקסודוס, היה בין הגורמים שהניעו את ממשלת בריטניה למסור את הטיפול בבעיית הפליטים ובשאלת ארץ ישראל, לאו"ם

נולדתי באיזמיר בשנת 1948, טורקיה. הורי מאיסטנבול, עברו לאיזמיר בגלל עבודה. אנחנו שלושה ילדים. עלינו לארץ כאשר אחי הבכור היה בן 6 ואני הייתי בת שנתיים וחצי. שלחו אותנו למעברה בפרדס חנה. אחרי כשנה, העבירו אותנו לאוהלים, להרצליה. אני זוכרת את השבתות, העולים ישבו בין האוהלים, שוחחו ושיחקו שש בש ומשחקי קוביה אחרים. אחי הבכור נשלח לקיבוץ אשדות יעקב ואנחנו עברנו לדירת חדר עם שירותים בהרצליה. רוב השכנים שלנו היו מטורקיה. שפת הדיבור הייתה לדינו. גם השירים היו בלדינו. אני מכירה את השירים היטב. יש לי דיסק עם שירי לדינו. כשאני מקשיבה לו, אני דומעת כי השירים מזכירים לי את הבית. הבית היה פתוח, והשכנים נהנו לבקר אחד אצל השני. בעל הבית היה עורך שולחן מלא כל טוב. השכנים היו מתישבים ומספרים סיפורים מצחיקים על ג'וחה או סיפורי עם ואגדות. הזמן עבר בנעימים. בשכונה עברו עגלונים ומכרו את מרכולתם. השכנים נהגו להתאסף על ידם, להחליף חוויות וכמובן מתכונים.

יהודי טורקיה

יהדות טורקיה היא אחת הקהילות היהודיות העתיקות בעולם. האימפריה העות'מנית הזמינה את היהודים שגורשו מספרד ומפורטוגל ובמשך 300 שנה היו היהודים לגורם גומיננטי בחיי התרבות והרפואה במדינה. השלטון העות'מני החיל את שיטת "המילט" על היהודים, כמו על מיעוטים אחרים. כלומר, אוטונומיה פנימית ודתית ללא כל הגבלות על חיהם ועיסוקיהם, אבל היהודים נאלצו לשלם "מס גולגולת", לענוד סימן חיצוני על ביגדיהם, נאסר עליהם לרכב על סוסים ונמנע מהם השירות הצבאי. היו יהודים שלקחו חלק במהפיכה של הטורקים הצעירים והשתלבו במשטרו של אתא טורק. בין הרפורמות שהנהיג טורק הוענק שיוויון זכויות ליהודים אבל נאסר עליהם ללמד עברית. הותר להם להינשא בטקס דתי רק לאחר עריכת נישואין אזרחיים בין שתי מלחמות העולם, שימשה איסטנבול מקום מעבר בין ארצות אירופה וארץ ישראל. מעבר זה נשאר פתוח גם בימי מלחמת העולם השנייה. רוב יהודי טורקיה, כ 100,000 איש עלו אלארץ ישראל בין השנים 1940-1950.

גיל הנישואין בתימן

ביהדות, אישה כשירה להינשא על דעת עצמה, משהגיעה לגיל שנים עשרה ושישה חודשים ונעשתה בוגרת. עד אז רשאי אביה להשיאה מדין תורה. אם היא יתומה מאב, יכולים לעשות זאת אחיה או אמה.

בתימן, נישואי קטינים וקטינות היו נפוצים למדי. בין היתר כדי להגן עליהם מפני השלטונות שכפו את האיסלם על רווקים יתומים, על פי החוק הנקרא "חוק היתומים". ילד או ילדה שהתייתמו, טרם הגיעם לבגרות, נאלצו להתאסלם.

בנוסף, היה חשוב להגן על היתומים מפני זרים, לדאוג לפרנסתם ולעתידם. יהודים עסקו בהברחת יתומים, אולם משנתפסו, נענשו בעונשים חמורים. כאשר לא היה הכרח קיומי לחתן את הבנו בעודן קטינות, אסרו זאת החכמים.

ברכה ערץ

נולדתי בתימן. במשפחה החו שבעה אחים. ההורים החליטו לעלות ארצה. הלכנו שבוע ימים ברגל אחר המשכנו במונית עד למחנה. במחנה נשארנו שלושה שבועות. עלינו ארצה במטוס במסגרת עלית "מרבד הקסמים"

הגענו לעין שמר. באותו הזמן ירד שלג בארץ. השלג היה בגובה השולחן. נשאתי בגיל 12, כך היה מקובל בתימן. זה היה שידוך. בפעם הראשונה הלכתי למקווה בעין שמר, שם נולדה בתי הבכורה, שגרה היום בכפר סבא והיא סבתא בעצמה. מעין שמר עברנו לבנימינה, שם חיינו בצריפים חמש שנים. החיים היו קשים מאוד. שם נולדו לי עוד שני ילדים. לא היו תנאים כמו שיש היום. הייתי צריכה לכבס חיתולים, אם היו בנמצא.

במשך הזמן עברנו לכפר סבא, לחדר אחד, שירותים ומטבחון, לימים הוסיפו לנו ממ"ד ואז רווח מעט. לא היו לנו הרבה דרישות, הסתפקנו במועט. בעלי עבד במקומות עבודה שונים. כאשר היו לי חמישה ילדים, נולדו לי זוג תאומות. בבית החולים אמרה לי העובדת הסוציאלית: "גברת מי אמר לך לעשות שבעה ילדים?" פרצתי בבכי מר והלכתי משם. דודה באה לעזור לי לגדל אותם.

ילדתי תשעה ילדים. כולם למדו. כולם חיים בארץ, כולם בעלי משפחות. אנחנו בקשרים טובים. בזמנו הארץ הייתה עניה, לא היה שפע. היום ברוך השם הכל בסדר. השבוע נכד שלי מתחתן וכולנו ניפגש בחתונה שלו.

מבצע על כנפי נשרים

מבצע "על כנפי נשרים" התנהל בשלושה שלבים. בשלב הראשון: חברת תעופה אמריקאית בשם "אלסקה", נשכרה להטיס את העולים. המכשולים היו רבים. אקלים מדברי קשה, קושי רב לספק דלק למטוסים, המסלול עבר בסמוך למדינות אויב והיה מסוכן לעבור בו.

בשלב השני: הייתה יציאה המונית מתימן. מחנה העולים התמלא באלפי עולים שסבלו ממחסור, צפיפות, ומצב בריאותי קשה. בשלב זה עלו לארץ 42,000 יהודים מתימן.

בשלב השלישי: בין השנים 1950 - 1956, הועלו ארצה בדרכים שונות עוד 1793 עולים. סך הכל עלו ארצה 50,000 יהודים מתימן. בתימן נשארו כ-3000 יהודים שריד לקהילת תימן המפוארת.

יונה מעורר

נולדתי בתימן, כנראה בשנת 1941.

עליתי לארץ בשנת 1949,

בעלית מרבד הקסמים.

עברנו כל מיני תלאות.

חודש הלכנו ברגל,

בדרכים לא דרכים, דרכים עקלקלות.

מידי פעם שילמנו כופר,

כדי שירשו לנו להמשיך ולעבור מחסום.

סבא וסבתא שלח החליטו לצאת לפנינו, אבל היה עוצר. הם

חזרו לתימן ונפטרו בדרך. היה איתם דוד, היחיד שנשאר בחיים

מהמסע.

הוא הצחק לנו מאוד והקשה עלינו. רק לאחא עליתו ארצה

ההצקות פסקו.

הגענו למחנה "האשד" מקום ריכוז לפני העליה למטוס. אחיות

היו עוברות מאוהל לאוהל כדי לקחת ילדים לבדיקות. אמא

שלי הסתתרה כל פעם במקום אחר עם הילדים, כדי שלא יקחו

לה אותם. משום מה הפרידו ביננו במשאיות, גברים לחוד ונשים

לחוד, אבל בעליה למטובס התאחדנו.

במטוס הקאתי את נשמתי.

הגענו ארצה ישר לעין שמר. משם לקחו אותנו לגבעת כחושם

נשארנו שנה וחצי. קוצים, דרדרים, רק אוהלים.

מצאנו פח של מלפפונים חמוצים, רוקנו אותו מהמלפפונים

ושאבנו בעזרתו מים מהבאר.

תכשיט תימני
לצוואר

(יונה מעודד המשך)

אבי, ראה אדם דתי עובר ברחוב. הוא החליט כי יהיה חתן לאחותי.
חיתנו אותה בגיל 14. האיש היה אלים והיא ספגה ממנו מכות.
לאחר שלוש שנים היא ברחה ממנו. קרוב משפחה, שיחד אותנו שניתן
לה גט. אחותי אשת חסד גידלה את ילדיה מנישואין שניים וגם את
ילדי גיסתה שהתיתמו.
עברנו לאשקלון. באשקלון גרנו בצריפים ובאוהלים.
בור אחד שימש כשרותים משותפים לכל השכונה.
התרחצנו בגיגית באוהל. אמי ילדה שם ילד נוסף, הצבר היחיד מבין
הילדים.
בשנת 1953 הגענו לכפר סבא, לשיכון מזרח ה'. גרנו כולנו בשני חדרים.

בית הורי היה בית פתוח, אבי עזר לאחרים, המשפחה הקימה קופת
צדקה שנקראה "מטה יהודה" המיועדת לבני המשפחה שמשרתים
בצבא, בשירות לאומי, לסטודנטים וכדומה.
בארץ סיימתי כתיב ח'. התחתנתי עם ישראל מעודד. הכרתי אותו
מהשכונה. נולדו לנו ארבעה ילדים.
יש לי בן רופא מנתח, בן שלמד בתלפיות והיה מדען, ויש לי בן כלכלן.
בתי הייתה דיילת. היא ילדה את ביתה הבכורה ואחר כך התקשתה
להרות במשך 12 שנים ואז נולדו לה עוד 3 ילדים. הילד הקטן בן 9.
ילד עם תסמונת דאון. ילד מקסים, אוהב ומשמח. בתי פעילה בעמותת
אפרת, יש לי שני נינים ממנה.
אני הייתי 28 שנים סייעת לגננת. כעת אני בפנסיה. פעמיים בשבוע אני
באה למועדון.
אני גם מתנדבת.

שמלה תימנית

מעברה

טובה ישראל

טובה נולדה בתימן, עלתה לארץ בגיל שש במסגרת עליית מרבד הקסמים.
היינו חמישה עשר ילדים בבית. יחד עם ההורים יצאנו מהכפר שלנו לצנעה, במטרה להגיע לארץ ישראל. הלכנו בדרך לא דרך, ברגל, על גבי חמורים, על גמלים. שלושה מבין הילדים נפטרו בדרך.
אחי למחצה, הוברח לארץ. יוסף עדני. השתתף במלחמת השחרור, נפטר לפני כחמש שנים.
הביאו אותנו לאוהלים בעין שמר. בהמשך העבירו אותנו למבנים נטושים של הצבא הבריטי. נשארנו שם עד שירד שלג. המטבח קרס. למזלי, אחותי ואני יצאנו ממנו ממש שניות אחדות לפני כן.
התחילו לפזר את העולים. היינו בצוריאל, ליד מעלות. לא היו מים במקום.
את המים הביאו במיכלים, את הקרח בעגלות. אוטובוס הגיע למקום פעמיים ביום. לא היה בית ספר. מאוחר יותר פתחו במקום צרכניה קטנה.
את הקרח שמנו באמבטיה מפח, אחרי שסיימנו להתרחץ בה. היה לנו משק חקלאי קטן, גידלנו פרות, עיזים ומעט תרנגולות. למקום הגיעו מסתננים וגנבים מהסביבה וגנבו לנו כמעט הכל. עברנו לבית עריף.
גם כאן לא הלכנו לבית הספר. גם כאן הייתה מצוקת מים ולא היה חשמל. השתמשנו בעששית גדולה למאור.
נראינו כמו פלאחים. בלי נעלים בבגדים לא מתאימים.

לאחר הקמת מדינת ישראל, החלו גלי עליה המוניים לארץ.
היה צורך למצוא לכולם מקום מגורים.
לוי אשכול החליט על הקמת המעברות.
המעברות הוקמו לרוב בסמיכות ליישובים ותיקים
כדי שהעולים יוכלו להשתלב שם בעבודות שונות.
המבנים שהוקמו היו דלים. אוהלים, פחמים, אסבסטונים וצריפים.
תנאי התברואה היו קשים. לא הייתה אספקה סדירה של חשמל ושל מים.
הצפיפות הייתה רבה והעולים התקשו למצוא מקומות עבודה.
עד שנת 1960, הועברו רוב העולים לדוור קבוע.

מעברה

טובה ישראלי (המשך)
הלכנו לרעות עיזים, ונכנסנו למושבים סמוכים לקטוף
מעט תירס, עגבניות וסבס. ההורים הלכו ברגל ללוד,
למכור את ה"תוצרת", כדי להביא מעט כסף למשפחה.
גם לשם הגיעו מסתננים. עברנו לגור ליד בית נבאלה.
יצאנו לקטוף מלפפונים ועגבניות בישוב סמוך. אישה
אחת נשארה מאחור כדי לקטוף עוד עגבניות. רצחו
אותה וביתרו את גופתה. בתה גדלה יתומה בכפר סבא.
עברנו לראש העין. לקחו אותי ישר לכתה ה' היה לי
קשה להשתלב. לא ידעתי קרוא וכתוב. ידעתי מעט
תנ"ך ומשנה. למדתי לקרוא משידורי הטלוויזיה
החינוכית בגיל מבוגר. מבנה בית הספר הפך למוזאון
למורשת יהדות תימן.

אבי עבד בעבודות דחק. הוא היה נגר ורתך, הוא היה
מאוד יצירתי ומאוד מוכשר. הוא עשה מקופסת
מלפפונים חמוצים, כלי להכנת פופקורן. הוא רישת את
פתח הקופסה, שם עליה גרגירי תירס והניח אותה על
מדורה.
לכביסה היה מתקן מורכב משני בלוקים. ברווח ביניהם
הניח זרדים והבעיר אותם. על האבנים שם גיגית
מים. הכביסה יצאה לבנה ומבריקה.

סוללים כבישים ונוטעים עצים

עבודות דחק בשנות

החמישים והשישים

(טובה ישראלי- המשך)

אבי היה גם ספר לעת מצוא, ובשעת הדחק גם עקר שיניים כואבות.

את אחיותי הבוגרות ממני חיתנו מהר, כדי שלא יהיה צורך לפרנס אותן. אחי ואני נשארנו בבית כדי לפרנס את ההורים. אבי עבד במחצבות, נפל עליו סלע. לא ידענו מה הזכויות שלו. איש לא עזר לנו. אבל הדלתות היו תמיד פתוחות לכל השכנים, כולם התקבלו בשמחה והתחלקו במעט שהיה להם.

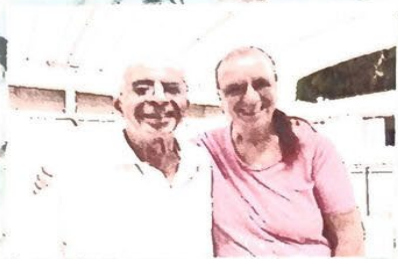
את בית הורי סידרנו בהדרגה. הוספנו חדר, שיפצנו את המטבח ודאגנו לשיכלולים נוספים לרווחתם. אימי הייתה קדירת ואפתה מיני מאפים מאכלים תימניים, קובנה, לחוח ואחרים, בתנור מאולתר. כאשר היינו בצפון, ילדה אמי בן בלידה ביתית. תינוק חמוד. קראנו לו שמעון. הגיע אחות ודרשה מאמי להגיע לבית החולים בנהריה. היא הכריחה אותה לעלות לאמבולנס עם התינוק. אמי חזרה הבייתה ללא התינוק. עד היום לא ידוע מה עלה בגורלו.

בעלי למד בבית ספר בר אילן בכפר סבא, שירת בצה"ל, עבד באיזור התעשייה אח"כ בבית חרושת לבסקוויטים, אח"כ בתע"ש. אז רווח לנו מבחינה כלכלית.

ילדתי שישה ילדים. שני ילדים נפטרו לי. בני היה חולה צליאק, אושפז בבית החולים בירושלים, שם נדבק בדלקת קרום המוח ונפטר. גם בת נפטרה לנו. בעלי נפטר לפני ארבע וחצי שנים.

יש לי שלושה בנים ובת. כולם נשואים ומסודרים. דאגתי שכולם ילמדו וירכשו השכלה ומקצוע. יש לי אחד עשר נכדים וארבעה נינים, כן ירבו.

אמנון ויהודית שלום

יהודית נולדה בארגנטינה.

עליתי בשנת 1964,

בגיל 16 עם עליית הנוער

לקיבוץ גל און בדרום.

נשארתי בקבוצת נוער בקיבוץ.

חצי מהזמן עבדנו ובחצי השני בילינו בחברת הנוער.

שרתתי בנח"ל שרות צבאי מלא. היינו בהאחזות במי עמי.

למדתי בבית ספר לאחריות בבי"ח פסיכיאטרי בשערי מנשה.

בחופשים ביליתי אצל אחותי בקיבוץ ניצנים, אך לא יכולתי

להתקבל כחברה. רוב הזמן הייתי בבית החולים ולפעמים

ביליתי בנתניה. באחת הפעמים בנתניה, היכרתי את אמנון.

אמנון יליד תל אביב.

הורי הגיעו מעדן שהייתה תחת שלטון בריטי. בשנת 1930,

לרחוב יבניאל בתל אביב. אחר כך אבי קנה שטח בשכונת

התקווה בתל אביב. השכונה הייתה כולה פרדסים. אבי הקים

ובנה את השכונה. אבי הקים לנו בית בשכונה.

שכונת התקווה הייתה מסומנת אצל האנגלים כשכונה של

האצ"ל, והבריטים מסיירים שם הרבה מאוד. היו הרבה יריות

לכיוון שלנו.

היינו עשרה ילדים במשפחה. הייתה תקופה קשה ולכן בגיל

שש עשרה החלטתי ללכת לקיבוץ אייל. אח"כ עם קבוצה,

לקיבוץ שמיר. עם הקבוצה הייתי בצבא ונשארתי בקיבוץ

ארבע עשרה שנים יפות. נהניתי מטיולים ברחבי הארץ וחיי

תרבות עשירים.

הכרתי את יהודית ועברנו לערד.

קהילת יהודי

ארגנטינה

יהדות ארגנטינה היא הקהילה היהודית הגדולה

ביותר באמריקה הלטינית ובחצי הכדור הדרומי.

ראשוני היהודים הגיעו במאה ה-16, עם הכובשים

הספרדים.

בסוף המאה ה-19 ותחילת המאה העשרים, פעל

הברון הירש להקים התישבות חקלאית יהודית

באזורים שונים בארגנטינה. פרויקט התישבות זה,

נחשב בעיני רבים לאירוע מרכזי בביסוס ועיצוב

הקהילה היהודית בארגנטינה.

כיום רובה של הקהילה היהודית נמצא בבואינוס

איירס וחבריה משולבים היטב במארג החברה

הארגנטינאית.

בית הכנסת היהודי

בבואינוס איירס

קיבוץ

קיבוץ הוא צורת התישבות שיתופית,
ייחודית לציונות, לישוב ולמדינת ישראל,
המבוססת על שאיפת הציונות להתישבות
מחודשת בארץ ישראל.
הקיבוץ מבוסס על ערכים סוציאליסטיים ועל
שיוויון בין בני האדם ושיתוף כלכלי ורעיוני.
הקיבוץ הוא יישוב קטן בדרך כלל המונה
מספר מאות תושבים, ופרנסתו מחקלאות
ומתעשייה.

קיבוץ שמיר אז והיום

(אמנון ויהודית שלום - המשך)
יהודית: לא רציתי שהילדים שלנו יגדלו
בחינוך משותף, עם לינה מחוץ לבית. רציתי
לגדל אותם בעצמי.
אמנון: עבדתי במפעל לתשלובת כימיקלים,
עזרו לנו בדיוור. ויתרו לנו על חלק
מהמשכנתא, בתום שמונה שנות מגורים
שם. נולדו לנו שני ילדים בערד.
עברנו לכפר סבא
הבן הבכור שלנו למד מיקרוביולוגיה.
הבת סייעת בגן ילדים. הבן השלישי עובד
במכון התקנים בתל אביב.
יש לנו שישה נכדים והשביעי בדרך.
הרבה שנים היינו בקאנטרי בן יהודה
ועכשיו אנחנו במועדון כיסופים.

העליה מתימן

מבצע "על כנפי נשרים", הוא השם שניתן למבצע העלתם של יהודי תימן ועדן לארץ ישראל, בשנים 1949 - 1950.
המבצע כונה גם "מרבד הקסמים" וכן "מבצע ביאת המשיח"

לאורך השנים הגיעו יהודים מתימן ארצה בדרך לא דרך. הם עברו תלאות רבות, נשדדו בדרך, סבלו מרעב ומחלות, נאלצו לשלם שוחד ולהתמודד עם רוצחים ושוודדים. עם התגבשות התנועה הציונית וחידוש ההתיישבות היהודית בארץ, ובעקבות ביקורי שליחים מישראל בתימן, החליטו יהודי תימן לעלות ארצה.

האימס, לא אישר זאת.
יהודי תימן, שהצליחו להימלט, נאלצו להגיע לעדן, ומשם להמשיך למצרים. ממצרים עלו לארץ ישראל. במאי 1945 נסגרו שערי תימן ליציאה. כ-7000 יהודים שכבר יצאו מתימן נתקעו בעדן במחנה שהוקם בסיוע הג'ונט ונודע בשם "חשאד". לחמים שונה שמו ל"מחנה גאולה"

תמר מליחי

נולדתי בתימן,
עליתי ארצה בגיל 13.
הגענו למושב אורה,
על יד ירושלים.
בבית היו חמישה ילדים
ואמי ילדה עוד חמישה.
עברנו לגור בכפר סבא.
לא הלכתי לבית הספר, לא רכשתי השכלה.
את עבודות הבית למדתי מאמא שלי, לטפל בילדים, לבשל, לנקות.

נישאתי בגיל שש עשרה וחצי. בעלי היה גם בן דודי.
נולדו לי שישה ילדים. כל הילדים שלי למדו. היה חשוב לי מאוד שילמדו, אבל היה קשה מאוד.
בעלי נפטר ונשארתי לבד.
בימי שישי אני אוהבת להכין מאכלים תימניים וביחוד קובנה.
אבל גם שניצל ופירה או אורז.
אנחנו כבר אוכלים אוכל ישראלי רגיל.

תכשיט לצואר
צורפות תימנית

שרה מליחי

נולדתי בתימן בשנת 1943.
מלך תימן אהב את היהודים וריחם עליהם אבל
אמר לנו "תברחו, המצב קשה, תברחו לפלסטינה".
התחלנו להכין אוכל לדרך, מים, עוגיות יבשות וכו'.
לא לקחנו איתנו ציוד או בגדים, או תכשיטים.
הקיפו אותנו מסתננים, אמרו לנו שהמטוס לא יוכל
להמריא אם נביא תכשיטים. אמי זרקה את
השרשרת שלה.
סבלנו מאוד בדרכים. רכבנו על גבי חמורים, גמלים,
הלכנו ברגל.
שיחדנו אנשים כדי שיבריחו אותנו. הייתי בת שש.
החמורים שלנו התפגרו. אבי סחב אותי על
הכתפיים שלו. סבתא שלי הייתה אישה חכמה
מאוד. שיכנעה את דודתי לקשור כסף וזהב
למכנסים התחתונים שלה, בתקווה ששם הערבים
לא יחפשו.
בתימן אבי מכר סחורה לערבים, דודי גבה את
הכסף, או שקיבל בתמורה חיטה, שקדים וכיוצא
בזה. אבי התחתן בגיל 12. אמו הייתה בת 15. בגיל
13 כבר היה אבא. בארץ אבי שירת בצה"ל.
הייתי קשורה מאוד למשפחה שלי. כל המשפחה
הייתה ביחד. גם כשעלינו ארצה הגענו לאותו
המקום. סבתא שלי אמרה שעד יום מותה לא
ניפרד. דודי התאלמן, היו לו בן ובת, הערבים רצו
לאסלם אותם, לא הרשו להבריח אותם. דוד אחר
שלי התחתן עם הילדה וסבתי "הניקה" את הילד
כדי שיחשבו שהיא אמא שלו.

חתונה תימנית

ילדה - כלה

כלי נגינה של יהודי תימן

כלי המוסיקה שהשתמשו בהם התימנים, הוגבלו לשימוש בתופים ובכלי נקישה, בעקרים כלי קצב. העדר כלי נגינה מלודים, מוסבר באיסור החל על הנגינה בכלי זמר, בשל האבל על חורבן בית המקדש. אבל זה מקובל על כל עדות ישראל. בשונה מיהודי תימן, מקיימות עדות ישראל השונות איסור זה רק בבתי הכנסת, ולא החמירו באשר לאירועי השמחה השונים שנערכו בימי חול מחוץ לבית הכנסת.

אפשר שעל יהודי תימן פעלה גם השפעת הסביבה המוסלמית שחכמיה הטיפו נגד הנגינה בכלי זמר וגרמו למיעוט קטן להשתמש בהם.

כך או כך
יהודי תימן מלווים את השירה והריקוד שלהם בכלי הקשה בלבד.

(שרה מליחי - המשך)

עלינו מעדן למחנה עין שמר, אחכ היינו בעג'ור. המחבלים היו נכנסים והורגם בנו. בעג'ור גנבו לנו את הסוסים ואת כל מה שגידלנו בחקלאות.

קרוב משפחה, הביא אותנו לכפר סבא, לצריף בשכונת אליעזר. השירותים היו בחוץ.

אמי לקחה קופסא של מלפפונים חמוצים, רונה אותה, חיממה בתוכה מים. במים אלה התקלחנו.

אבי עבד בחקלאות, אמי גידלה שבעה ילדים.

בגיל 12 התחלתי לעבוד ברמת גן ובגיל 13 עבדתי בקלמניה באריזה.

לא הלכתי לבית הספר. אח"כ אמא שלי הלכה לעבוד ואני שמרתי על האחים שלי. כשהיו מחפשים אותי מהעריה, הייתי נועלת את הבית.

התחתנתי בגיל 19, כי קודם נאלצתי לעזור להורים. בעלי גם עבד בחקלאות, היה עגלון. מידי פעם ראה אותי וחיך אלי. פעם רציתי ללכת עם בת דודה שלי לסרט הודי בכפר סבא, הוא פגש אותנו במקרה, רצה להצטרף. נסעתי לשאול רשות מהורי.

אחרי חודשיים הוא שילם מוהר להורי ונישאנו.

בשנת 1983 עזב אותי בעלי עם בת דודה שלו שהייתה מבוגרת ממנו. באותו הזמן גם היא הייתה נשואה. הם חיים יחד עד עכשיו.

אני נשארתי עם הילדים, שני בנים ובת. עבדתי במחלקת ריאות בבית החולים מאיר. פרנסתי את הילדים ודאגתי שילמדו. בעלי דרש ממני מחצית מהנכסים. הוא תבע אותי בבית משפט ונאלצתי לתת לו חצי משווי הבית. עבדתי קשה, לקחתי הלוואות מחברים ומשפחה, ובעיקר עזרו לי עובדי בית החולים מאיר. הבית נשאר אצלי. הבעל לא בקשר עם הילדים.

בני עובד בחומרי בניין, הבן השני עובד בתעשייה האווירית. הבת שלי גננת.

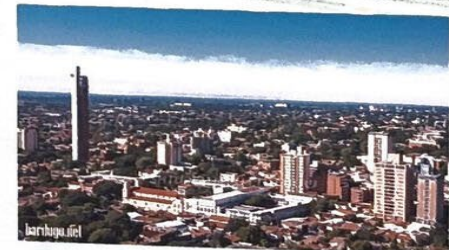
היום ברוך השם לא חסר לי כלום ויש לנו ארץ נהדרת.

אסונסיון בירת פרגוואי

שמחה פררה דה לוי

נולדתי בשנת 1932 באסונסיון, בירת פרגוואי. הורי נולדו בירושלים. כל אחד מהם היגר עם משפחתו לפרגוואי והם זכו להיפגש שם. היינו ארבעה ילדים במשפחה. בן אחד ושלוש בנות. אני היחידה שחיה בארץ למדתי בבית ספר יסודי עד כיתה ו' אח"כ עברתי ללמוד בבי"ס למסחר. לאבי הייתה חנות והורי רצו שאשתלב בעבודה בה. הורי זכרו את ירושלים. שרנו שירים שהורי זכרו מימי נעוריהם בירושלים, אלה היו שירים מלאי געגועים, אכלנו אוכל כפי שאמא זכרה מביתה בירושלים.. הורי זכו לבקר בירושלים בזקנתם והתרגשו מאוד מביקור בבתים בהם חיו בילדותם. התחתנתי עם בן דודח שעבר לארגנטינה. בן דודי סלבדור בא לבקר ומאז שנפגשנו לא רציתי לשמוע על איש מלבדו, למרות שרצו לשדך לי בחורים ראויים והגונים. ארבע שנים חיינו בנפרד. הוא בארגנטינה ואני בפרגוואי. כאשר הוא הגיע לביקור, הוא היה שורק לי מן המרפסת. אני זוכרת את המפגשים האלה כאושר גדול. נישאנו וגרנו באסונסיון. בעלי היה יצרן חולצות. בשלב מסויים החלטנו לעלות ארצה ולהתישב בקרית גת. גרנו שם שלושים וארבע שנים ואחר כך עברנו לכפר סבא. בעלי נפטר לפני שלוש שנים. אני נוסעת הרבה לירושלים, העיר האהובה עלי. לבקר את הנכדים אותם אני מאוד אוהבת. יש לי נכדים גם בעולם הרחב והם באים לבקר אותי מידי פעם. הנכדים שלי יודעים עברית חלשה, אבל אנחנו מתקשרים באהבה מהלב. אני מרוצה מאוד בכפר סבא

אסונסיון היא בירתה של פרגוואי.
אוכלוסייתה מונה מעל חצי מליון איש.
העיר שוכנת על נהר פרגאאוי.
באסונסיון יושבת ממשלת פרגוואי,
ומרכזת התעשייתי והתרבותי של
המדינה כולה.
התעשייה בעיר מתמחה בייצור
הנעלה, טקסטיל ומוצרי טבק

על הדבש ועל העוקץ / נעמי שמר

"כי כולנו, כז כולנו,
ריקמה אנושית אחת חיה"

על הדבש ועל העוקץ,
על המר והמתוק,
על בתנו התינוקות
שמור אלי הטוב.

על האש המבוערת,
על המים הזכים,
על האיש השב הביתה
מן המרחקים.

על כל אלה, על כל אלה,
שמור נא לי אלי הטוב.
על הדבש ועל העוקץ,
על המר והמתוק.
אל נא תעקור נטוע,
אל תשכח את התקווה
השיבני ואשובה
אל הארץ הטובה.

שמור אלי על זה הבית,
על הגן, על החומה,
מיגון, מפחד פתע
וממלחמה.

שמור על המעט שיש לי,
על האור ועל הטף
על הפרי שלא הבשיל עוד
ושנאסף.

על כל אלה...

מרשרש אילן ברוח,
מרחוק נושר כוכב,
משאלות ליבי בחושך
נרשמות עכשיו.

אנא, שמור לי על כל אלה
ועל אהובי נפשי,
על השקט, על הבכי
ועל זה השיר.